

ENTRE EL RECORD I LA RECUPERACIÓ DE LES LLIBERTATS

Maria Salvo Iborra

El maig de 2006 es va commemorar, a la Federació Obrera, de Molins de Rei el 75è aniversari de la instauració de la Segona República, en aquest acte va participar Maria Salvo Iborra; la seva experiència és un document

El dia 14 d'abril de 1931, per al meu germà i per a mi era un dia com els altres. Anàvem a l'escola, una cooperativa de treballadors del barri de les Corts on s'impartien classes per als fills dels associats i, al mateix



400.000 dones signen a favor de l'estatut que els havia de concedir el dret a vot.

viu d'uns anys que com a nena va viure de prop l'alegria que el canvi social i polític de la República suposava per a molta gent, i com a dona, en acabar la Guerra Civil va ser condemnada a 30 anys de reclusió major. Així va començar el seu parlament.

“És un goig trobar-nos avui aquí per celebrar una efemèride en pau i alegria, i reafirmar una vegada més la voluntat de conviure en democràcia i llibertat.

Aquests dies s'està portant a terme una anàlisi política del període republicà coincidint amb el 75 aniversari de la proclamació de la Segona República. No sóc historiadora i no em correspon aquesta tasca. Però sí que puc parlar del record d'una nena d'11 anys que va viure aquell dia tan transcendental per al nostre país.

temps, a més de les funcions específiques d'una cooperativa, era lloc de trobada per a la gent del barri els dies de festa.

Aquell dia en arribar al col·legi vàrem presenciar un fet insòlit: *Doña Ramona*, que era la mestra de les nenes, i *Don Santiago*, que era el mestre dels nens, conversaven al pati, sense

Per al meu germà i per a mi era un dia com els altres. Anàvem a l'escola, una cooperativa de treballadors del barri de les Corts on s'impartien classes per als fills dels associats.

atendre al xivarri de la quitxalla de les seves respectives classes. Acabada la seva conversa, van començar les classes amb normalitat. Vull destacar que aquella parella de mestres



Proveïment de pa als sindicalistes empresonats per la vaga del transport i de la construcció.

La II República

era jove i ensenyaven amb el mètode Montessori, lliure de l'ensenyament religiós generalitzat en aquell temps. Cap al migdia, *Doña Ramona* aturà les classes i d'un calaix va treure una bandera amb una franja morada a la punta de la groga i vermella, i retirà del balcó la que fins llavors havia onejat al pal per posar-hi la nova,

Els carrers estaven plens de gent, les botigues tancades, passaven camions amb ciutadans a dalt que onejaven banderes iguals que la que els mestres havien posat al balcó de l'escola.

ahora que, de manera solemne, va anunciar que s'havia proclamat la República i que el rei amb la seva família havien marxat del país. A continuació digué que des d'aquell moment desapareixia la separació entre nens i nenes i que podíem anar al pati a jugar junts. "Avui és un dia excepcional per al país i, per tant, és festa. Aneu-vos-en a casa vostra."

Els carrers estaven plens de gent, les botigues tancades, passaven camions amb ciutadans a dalt que onejaven

banderes iguals que la que els mestres havien posat al balcó de l'escola. Cantaven cançons desconegudes per a mi. Tota aquella multitud era com un esclat d'alegria. En arribar a casa vaig preguntar al meu pare: "Què vol dir República?", i ell va contestar-me: "Vol dir que hem tret el rei".

Els mitjans de comunicació eren escassos en aquells temps i poques llars de treballadors tenien ràdio a casa seva; per tant, els problemes socials es debaten al carrer. Les reivindicacions eren constants i participatives. Recordo que el 1929 es preparava a Barcelona l'Exposició Internacional en el recinte de Montjuïc, i per a aquells dies es va convocar una vaga de treballadors de la construcció en la qual va participar el meu pare. Aquella vaga va afectar la meua família, que tenia una situació molt precària. Els treballadors reclamaven la jornada laboral de 8 hores i un salari de 10 pessetes al dia. Després d'uns quants dies de vaga, sortosament, van aconseguir-ho.

Amb la República, van canviar moltes coses al país. L'ensenyament també va ser mixt en tots els centres

ENTRE EL RECORD I LA RECUPERACIÓ DE LES LLIBERTATS

Maria Salvo Iborra

oficials. La mestra va fer-nos algunes consideracions sobre l'etapa que s'iniciava i sobre com seria l'organització a l'escola. Ens va dir: "D'ara endavant estudiareu en dues llengües –durant la Dictadura de Primo de Rivera només s'estudiava en castellà–. Des d'ara compartireu amb els nens les mateixes tasques, visites als museus, a les exposicions, al teatre, en les lectures comentades, fareu

"D'ara endavant estudiareu en dues llengües –durant la Dictadura de Primo de Rivera només s'estudiava en castellà–. Des d'ara compartireu amb els nens les mateixes tasques."

junts totes les activitats escolars sense discriminació". A partir de llavors vàrem gaudir per primera vegada de les colònies d'estiu organitzades per la Generalitat. Molts alumnes de l'escola no havien gaudit mai de vacances. Aquest canvi va influir positivament en les nostres vides d'adolescents.

Fou malaurat el trencament de la convivència amb la revolta d'Astúries i Catalunya per no acceptar al-

guns comportaments reaccionaris del poder central. La consegüent repressió militar donà lloc al Bienni Negre, de 1933 al 1936, que fomentà els odís i les violències. El triomf del Front Popular a les eleccions del 16 de febrer de 1936 va renovar les esperances progressistes, però aquest triomf també va servir per preparar la revolta militar feixista a l'estiu d'aquell mateix any.

Les lleis com a símbol de canvi

Si s'analitzen les lleis promulgades en el curt període que va de 1931 a 1933 es constata que varen obrir la porta a la il·lusió i a l'esperança del poble.

Només en compararé algunes que afecten directament les dones.

Codi Civil de 1968, article 58. És una llei promulgada per la República, 34 anys abans, però els franquistes se la van atribuir:

"La dona té la mateixa capacitat que l'home."



Sessió de cinema per als escolars.

ENTRE EL RECORD I LA RECUPERACIÓ DE LES LLIBERTATS

Maria Salvo Iborra



La coeducació era un fet l'any 1936.

Llei franquista, Codi Civil:
"El marido debe proteger a la mujer
i ésta obedecer al marido."

Llei republicana:
"El matrimoni no és causa modifica-
tiva de la capacitat d'obrar de la
dona."

Llei franquista, Codi Civil:
"La mujer está obligada a seguir al
marido donde quiera que éste fije su
residencia."

Llei republicana:
"La llei no considera el marit amb
autoritat sobre la muller ni li atorga
la seva representació."

Llei franquista, Codi Civil:
"El marido es el administrador de
los bienes de la sociedad conyugal."

Podríem seguir esmentant lleis repu-
blicanes, entre les quals la del divorci,
l'avortament, el vot femení... en les
quals queden ben paleses les diferèn-
cies entre unes i altres: les unes són
progressistes i les altres són retrògra-
des.

Les lleis aprovades durant el període
republicà remarquen que les dones
tenien possibilitat de sortir de la do-

minació secular que patien, una do-
minació que retorna amb el triomf
de Franco. La derrota de la República
va ser una tragèdia per al poble es-

**Les lleis aprovades durant el pe-
ríode republicà remarquen que
les dones tenien possibilitat de
sortir de la dominació secular que
patien, una dominació que retorna
amb el triomf de Franco.**

panyol i doblement per a les dones,
que van perdre els drets assolits du-
rant l'etapa republicana. Durant la
Guerra Civil, les dones van participar
en totes les tasques generals del país,
van ocupar llocs de gestió i de res-

**Em varen portar al Penal de Se-
gòvia, després que em jutgés un
tribunal militar, quan jo era civil.
Em varen condemnar a 30 anys
de reclusió major. Vaig passar 16
anys de la meua joventut a diver-
ses presons franquistes.**

ponsabilitat, a fàbriques, a hospitals,
a escoles, a tallers, a refugis, aguan-
tant durant 32 mesos a la rereguarda
el rigor d'una guerra provocada per
la revolta militar feixista.

DONES ANTIFEIXISTES



LA DONA A LA RERAGUARDA
US ESPERA

Avinguda 14 d'abril 389 baixos

Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya

La dona a la rereguarda.

No voldria que s'interpretés la meua intervenció com una al·legació feminista. Crec que és de justícia valorar la participació de les dones, igual que la dels homes, durant la Guerra, com també en la lluita antifranquista per la recuperació de les llibertats arrabassades.

Les ensenyances rebudes a l'escola de la Cooperativa varen ser l'inici del camí que he seguit tota la vida. Molts anys després, l'any 1943, a la presó de Ventas de Madrid vàrem retrobar-nos *Doña Ramona* i jo: ella, acusada de masona i jo, de comunista vam ser processades per la mateixa llei, la *Ley Especial contra la Masoneria y el Comunismo* i la *Ley contra la Seguridad del Estado*.

A ella, varen deixar-la a Ventas; a mi em varen portar al Penal de Segóvia, després que em jutgés un tribunal militar, quan jo era civil. Em varen condemnar a trenta anys de reclusió major. Vaig passar 16 anys de la meua joventut a diverses presons franquistes.

En tornar a Barcelona, el 1957, en llibertat condicional, vaig assabentar-me de la mort de *Doña Ramona*. Ara, recordant-la, crec que ella, com moltes altres mestres d'aquella època, varen sembrar en aquella generació republicana uns principis de justícia i llibertat gràcies a un sis-

tema educatiu avançat i a unes persones que varen saber portar-lo a la pràctica.

Els lluitadors i lluitadores anti-feixistes reclamaven el dret que es conegués la seva participació en la recuperació de les llibertats arrabassades el 1939. Estem en el camí d'aconseguir-ho gràcies a l'elaboració d'un Memorial Democràtic que el Departament de Relacions Institucionals i Participació està impulsant.

Sortosament, en els darrers temps comença a ser coneguda la veritable història de la lluita i repressió que va patir el poble català i espanyol, en contraposició a les històries dels

ENTRE EL RECORD I LA RECUPERACIÓ DE LES LLIBERTATS

Maria Salvo Iborra

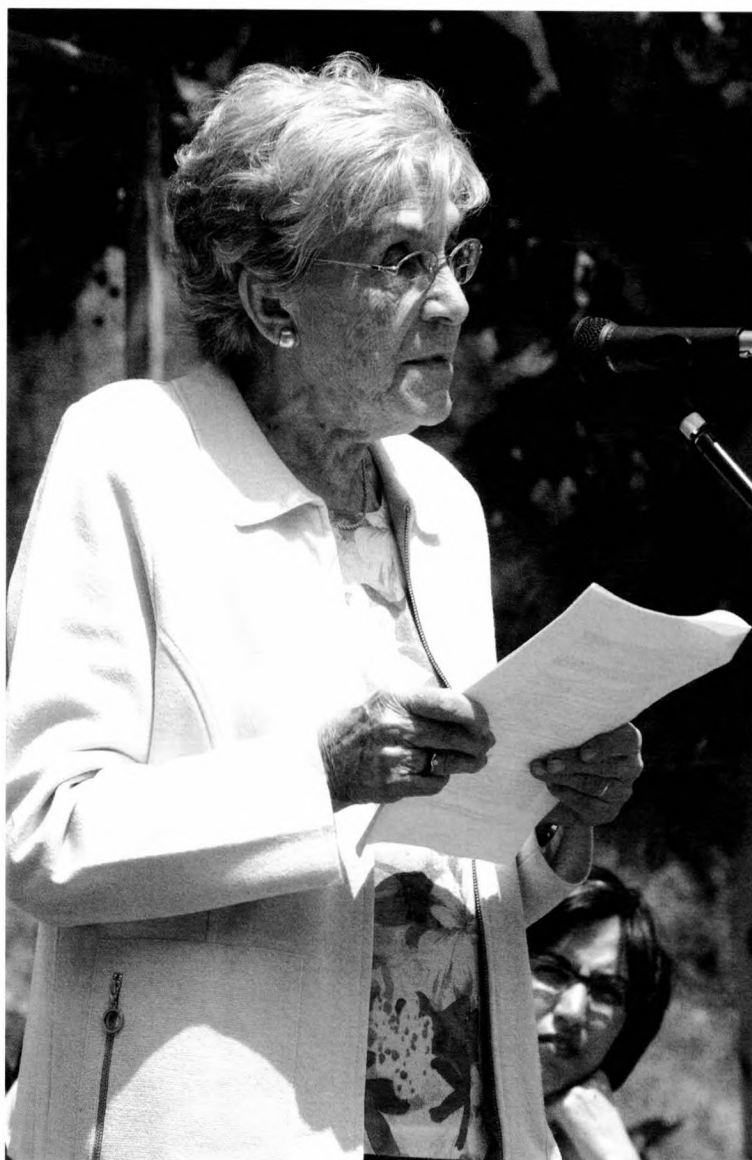
vencedors. Per a les noves generacions, és difícil entendre aquells temps, l'experiència als camps de concentració, a les presons, les tortures, el dolor i, sobretot, la por i les humiliacions que van patir els familiars dels derrotats.

Durant molts anys, els lluitadors i lluitadores antifeixistes reclamaven el dret que es conegués la seva participació en la recuperació de les llibertats arrabassades el 1939. Estem en el camí d'aconseguir-ho gràcies a l'elaboració d'un Memorial Democràtic que el Departament de Relacions Institucionals i Participació està impulsant. Confiam que sigui una realitat aviat, perquè els joves

tenen el dret i el deure de conèixer la vertadera història del nostre país, per poder participar en l'esforç de consolidar la democràcia que tant ens ha costat de recuperar.

Per això, tots els actes en record de la República són com una lliçó d'història que s'ha de valorar com una afirmació dels ideals sacrificats. El combat continua amb l'esperança d'assolir un món més igualitari i just".

La II República



Maria Salvo, a la Federació Obrera, en l'acte de commemoració de la Segona República.